

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Difficultas III. Quid sit scientia & cujus objecti

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

conclusionis ex probabili medio deductæ, vel quia aſſentitur tali objecto cum difficultate, hoc non poteſt referri in diſpoſitionem malam potentia, quia Deus, qui ut ita dicam diſpoſitiſſimus eſt ad veritates penetrandas, iudicat tamen ex medio probabili, non noſci certo objectum. Et ad has difficultates ex diverſitate modi operandi ortas, quas difficultates dari etiam experientia docet, concedendi erant habitus.

OBJICITUR V. Ariſtoteles 2. Metaph. tex. 1. Ubi ille vult intellectum noſtrum ita ſe habere ad ea, quæ ſunt maniſeſtiſſima ſicut veſpertilionum oculi ad lumen diei. Ergo ſicut hi nil poſſunt videre, ita & intellectus nil poteſt ſcire.

RESPONDETUR explicando Ariſtotelem. Comparat illic Ariſtoteles noſtrum intellectum cum triplici diſſerentia objectorum. I. Si objecta ſint maxima intelligibilitatis, ut v. g. Deus, Angeli &c. ad talia objecta hebeſcit intellectus, ſicut oculus nimia luce perſtriſtus. II. Si objecta ſint minima intelligibilitatis, uti ſunt influentia occultæ. Circa hæc etiam objecta fatiſcit intellectus, ſicut & oculus in videndis pulmonibus formicæ. III. Si objecta ſint media intelligibilitatis, quale eſt objectum ſi æqualibus æqualia demas, quæ remanent ſunt æqualia &c. reſpectu horum non dicit quod ſe habeat intellectus ſicut oculus veſpertilionum, imò ſicut oculus objectum debite approximatum & illuminatum optime aſpicit, ita & intellectus objecta mediæ intelligibilitatis optime agnoſcit.

DIFFICULTAS III.

Quid ſit Scientia & cujus Objecti.

IN quaſtione quid ſit aliquid, ſemper veniunt duo explicanda: 1. quid nominis? 2. quid rei?

Quoad quid nominis. Triplex potiſſimum eſt acceptio Scientia: I. pro Cognitione quacunque intellectu, præſertim certa, ſive illa evidens ſit, ſive inevidens; quo ſenſu dicit Auguſt. lib. 1. de libero arbitrio, *id nos ſcire quod certo cognoſcimus*; & in hoc ſenſu fides & humana & divina, poteſt dici Scientia. Unde etiam Auguſt. lib. 5. de Doctrina Chriſtiana. *Non eſt inquit verendum dicere, quod idoneis reſtibus novimus nos ſcire.* II. Accipitur Nomen Scientia pro cognitione certa & evidenti ſive illa per diſcurſum habeatur, ſive non. III. Pro cognitione certa & evidenti per diſcurſum habita.

Quoad quid rei definit tertio hoc modo ſumptam ſcientiam Ariſtoteles primi poſteriorum tex. 5. *ſcire arbitramur unumquodque ſimpliciter, ſed non ſophiſtico modo, qui eſt ſecundum accidens, cum cauſam exiſtimamus cognoſcere propter quam res eſt, quod illius cauſa eſt, & non contingit hoc aliter ſe habere.*

EXPLICATUR DEFINITIO. Loco generis poni-

tur Ly *Cognitio*, quia hæc eſt genus, & competit illis etiam acceptionibus Scientia, quæ numeratæ ſuperius. Dicitur *Cognitio rei per Cauſam*, ut denotetur progreſſus à cognitione cauſæ ad effectum, per hocque condiftinguetur à ſcientia Dei & Angelorum qui formaliter non diſcunt. Item dicitur eſſe cognitio rei per cauſam ut denotetur, in ſcientia, de qua hic, reperiri cauſam, propter quam connectitur prædicatum cum ſubjecto, connexion quadam oſtendente evidentiam, per hocque diſtinguitur à fide, quæ non oſtendit cauſam connexionis prædicati cum ſubjecto; cum enim revelatur quod Deus ſit Trinus, non aliud relucet nobis, niſi nexus cum hoc extrinſeco, quia eſt revelatum. Dicitur, quod debeat eſſe per cauſam, *ut cujus non contingit rem aliter ſe habere*, ut excludatur error, qui contingeret, ſi aliquis cognoſceret rem per cauſam, quæ revera non eſſet cauſa; & ita erraret aliquis qui pro cauſa pluviæ diceret baculum, ſtante in angulo. Denique dicitur quod non contingat hoc aliter ſe habere, quia objectum ſcientia debet eſſe neceſſarium & immutabile.

Si tamen cui videretur quod non definierit hic Scientiam Ariſtoteles niſi particulariter, eo quod definierit illam procedere per cauſam, cum poſſit etiam procedere per effectum, poſſet ſic clarius dicere, *Scientia eſt Cognitio certa & evidens per diſcurſum habita.* Definiendo autem Scientiam, in quantum ad Deum & Angelos extendi poteſt, imò & ad prima principia eſt *Cognitio certa & evidens.*

QUÆRES I. *An cauſa qua ſi ſumatur cum ſuis requiſitis, eſt adequata ad aliquid operandum eſt-que de ſe determinata ad producendum illum effectum, ſit cauſa ſufficiens ad ſcientiam habendam, quamvis hæc cauſa à Deo impediſſe poſſit ne producat effectum*, v. g. ſint duo equi, qui ſunt cauſa determinata & adequata tractionis alicujus ſtipulae, cum tamen Deus poſſit facere, ne illi duo equi, ſummo etiam conſiſu adhibito, moveant illam ſtipulam, eritne ſufficiens cauſa ad ſcientiam de motu ſtipulae, robur illud equorum, quod cauſare poteſt tractionem ſtipulae. Indubie erit ſufficiens talis cauſa ad ſcientiam.

RATIO. Quia nulla eſſet ſcientia phyſica, quæ procedit per cauſas à Deo impediſſes. Deinde quia quod illas poſſit impediſſe Deus; non impeditur per hoc, naturalis connexio cauſæ cum effectum & tamen hæc connexio eſt fundativa ſcientia. Eſt enim ipſa connexio non mutabilis, ut pote fundata in tranſcendentali reſpectu cauſæ ad effectum. Denique quia dantur ſcientia etiam ſub conditione, adeoque dabuntur & per illam cauſam, ſub hypotheſi, niſi Deus impederit, unde erit illa notitia abſoluta, ſi aliunde conſtet, non eſſe facta impeditio.

QUÆRES II. *An Scientia poſſit eſſe de contingentibus? De contingenti ſpecificative ſeu materialiter hoc eſt pro ipſa Entitate contingentis ſum-*

pro,

Disputatio I.

5

pro, non potest dari Scientia. Ratio, quia Scientia, ut dictum, exigit rem non aliter se habere, contingens autem entitative, potest aliter se habere. Si autem sumatur reduplicative, reduplicationem sic accipiendo, ut vi illius contingens transeat in essenziale, de sic sumpto contingenti sub reduplicatione, ita explicata, potest dari Scientia. Ratio, quia contingens, quia contingens habet necessitatem, invariabilitatem, immutabilitatem suae contingentiae. Ergo de ista invariabilitate contingentis, in sua contingentia potest bene dari Scientia. Tum quia omnis reduplicatio ex hoc ipso qua reduplicatio est, fundat titulum immutabilitatis, suaeque reduplicatione, extrahit rem ad alium modum. Ergo si contingens simpliciter non est scibile, extractio illius ad alium modum, reddit illud scibile; & ita si formae accidentales spectentur specificative, accidentales sunt subiecto, v.g. albedo albo parietis: si autem sumatur paries albus quia albus, est illi essentialis albedo. Consequenter & contingenti, quia contingens erit essentialis contingentia, habebiturque jam illud obiectum immutabilitatem, requisitam ad scientiam. Tum quia vel scitur de contingenti posse dari Scientiam vel non scitur, si scitur. Ergo de contingenti datur scientia; Si non scitur. Ergo frustra negatur de illo non posse dari scientiam.

DICES I. Esse commune Sententiam, quod contingentium nulla sit Scientia.

RESPONDETUR. Communem sensum procedere, in quantum per aliquem modum contingentia non extrahitur ad rationem immutabilis & essentialis.

DICES II. Vi allatae responsionis sequi quod etiam de specificative sumpto contingenti possit dari Scientia.

RESPONDETUR. Eo casu dabitur Scientia de contingenti specificative sumpto, in quantum jam in illo ipsa specificatio reduplicabitur, vel sumendo rationem specificativam ut sic.

DICES III. Si potest dari de contingentibus scientia, deberet potius dari de illis specificative acceptis & materialiter.

RESPONDETUR. Posse dari explicationem termini Ly specificativam sumptum contingens, quae ostendat transire contingentiam in essenziale, & hoc casu, de sic explicato specificative accepto contingenti dabitur potius scientia, sed non ita sumitur in praesenti. Et sicut non specificative sumpto albo essentialis est albedo; ita & in praesenti non specificative sumpto contingenti, est essentialis contingentia, sed sumpto reduplicative, si autem contingenti sumpto reduplicative est essentialis contingentia, hoc ipso tantum reduplicative sumpta, erit scibilis. Consequenter haec propositio: contingens est contingens, si faciat hunc sensum, impossibile est, ut id quod contingens est, sit necessarium, erit obiectum scientiae non nisi negativae. Ratio, quia &

ipsa modalis, est negativa, faciendo autem hunc sensum: necesse est ut contingens sit contingens, erit illa propositio Obiectum scientiae affirmativa. Ratio, quia & ipsa illa modalis est affirmativa.

QVÆRES III. An de singularibus possit dari Scientia? De singularibus secundum rationem communem singularitatis spectatis dari potest scientia. Ratio, quia de universali dari potest scientia, ergo & de ratione communi singularium. Rursus si spectentur singularia secundum rationem singularitatis, vel spectari possunt secundum rationem specificativam acceptam vel reduplicativam, & sic idem tenendum ac de contingentibus. Caterum etiam de specificative sumpto singulari, si sit illi essentialis singularitas, ut Deo, & Angelis in multorum sententia, potest dari scientia. Ratio, quia ita essentialis singularitas, habet sufficientem immutabilitatem & necessitatem.

ADDO. Per hoc non negari, quod de singulari etiam mutabili, possit dari scientia experimentalis. Ratio, quia potest quis scire & experiri, sed magnum habet, habere actum, qui tamen actus contingens est. Bonus item est iste Syllogismus in Darii, & scientificus, sed fundatus in scientia experimentalis, quoad minorem: Quidquid existit a parte rei est singulare & individuum. istum Syllogismum formans existit a parte rei. Ergo istum Syllogismum formans, est singulare & individuum.

DICES I. Artis non nisi est, & non scientiae, attendere ad singularem.

RESPONDETUR. Artem quia ars est, non procedere de singularibus secundum rationem communem vel reduplicativam spectatis, sic autem procedit scientia.

DICES II. Obiectum ad scientiam requisitum debet esse tale secundum naturam, sed singularia & contingentia non sunt tale quid secundum naturam, accidit enim illis contingentia. Ergo non possunt esse obiectum scientiae.

RESPONDETUR. Non accidere singularibus secundum rationem communem vel reduplicativam spectatis contingentiam, contingens enim sic sumptum, semper contingens est. Consequenter de talibus, dari poterit scientia.

DICES III. De Ente per accidens non potest dari scientia. Ergo nec de praedictis.

RESPONDETUR. Etiam de Ente per accidens, secundum rationem communem spectato, vel reduplicative, posse dari scientiam, hoc enim probant rationes supra adlatae. Deinde nomine Entis per accidens potest intelligi Ens fortuitum & sine ullo ordine de tali Ente ex 6. Metaph. 4 non potest dari scientia, quia non habet Causam sui necessariam; si autem nomine Entis per accidens intelligas ea, quae habent Causam suam certam, licet ex pluribus coalescant, de talibus potest dari scientia. Unde etiam

† A a 3 multa

multa Medici demonstrant de Pharmacis, de temperamento humorum &c.

DIFFICULTAS IV.

Quid sit Evidentia quid Certitudo Scientiæ.

Difficilia de hac Materia, videnda erunt & inferius, ubi de præmissis Demonstrationis, & in Materia de fide. Tractabimusq; hic de Evidentia & certitudine tenente se à parte actus, quia à parte scientiæ, quæ ipsa scientia, actus est.

Nomine Evidentiæ venit Claritas & Perspicuitas, quæ cognoscitur objectum, quæ definitio convenit soli, omni, & semper: Et sicut Evidentia corporalis, est claritas & perspicuitas visionis, ita eandem claritatem dicet, Evidentia intellectualis.

QUÆRES I. Quod sit entitativè Evidentia actus?

RESPONDETUR. Esse ipsummet actum intellectus, prout clarè & perspicuè repræsentat objectum, cognoscenti. Ratio, tum quia secluso omni superaddito, & positâ sola prædicta connotatione, salvatur sufficienter tota Evidentia. Nec potest ostendi quid plus requirat. Tum quia etiam visio corporalis, per suam entitatem est evidens. Ergo & Evidentia intellectualis; nulla enim est necessitas cujuscunque superadditi. Tum quia si Evidentia non est ipsa entitas actus, Ergo per aliud redditur evidens, quod ipsum illud aliud, debet esse per se evidens, ne derur processus in infinitum. Jam autem quæcunque ratio fundabit in illa Evidentia Evidentiam indistinctam, fundabit etiam in actu prædicto, indistinctam evidentiam.

ExPLICARI posset. Formalis ratio Evidentiæ tali discursu. Hoc quod in Corpore oculus, est in rationali substantia intellectus. Unde etiam vocatur oculus mentis. Porro corporalis oculus indiget perspicuè, quod sit à lumine; unde & visio ab Aristotele vocatur: actus perspicui. Intellectus etiam ex propositione indiget suo lumine, hinc & ad visionem beatificam requiritur lumen gloriæ, ad fidem lumen fidei, ad assensum conclusionis requiruntur præmissæ, quæ dicuntur lumine naturæ notæ. Hoc autem lumen non solum vocatur Claritas illuminativa objecti, potentia visiva, & mediæ, sed etiam vocari solet lumen & ipsa potentia. Unde dicitur: habet lumen intellectus non solum denotat claritatem, hoc est propositionem evidentem objecti, & ejus ad intellectum applicationem; sed notat & ipsam potentiam intellectivam; ideoq; dicimus; dicitur hoc illi lumen naturale, lumen rationis. Hoc autem ipsum perspicuè, clarè, evidenter propositum, optimè inter alia intelligitur ex Analogia clari, perspicui, evidētis, oculari visioni debiti, v.g. per expulsionem oppositi, hoc est, tenebrarum & obscuri, ita ut ea, quæ videntur sine obscuritate & tenebris, clarè dicantur videri. Proportionaliter ergo dicuntur clarè in-

telligi quæ intelliguntur sine nube & tenebris, obscurum autem nubes & tenebræ intellectus sunt, cum objectum nec in se videtur, nec in principiis lumine naturæ notis, sed vel in nube attentionis ut contingit in fide, vel simpliciter non videtur, ut contingit in errore. Evidentia ergo objecti erit Cognitio objecti in se, aut in principiis suis intrinsicis.

QUÆRES II. Quotuplex sit Evidentia.

RESPONDETUR. triplicem esse. *I. est Moralis*, quæ est Claritas objecti juxta regulas prudentiæ, expellens omnem formidinem in genere moris, talis est evidentia ex tot testimoniis, quod sit Roma. *II. Evidentia est Physica*, quæ est Claritas objecti, juxta exigentiam naturæ, fundatur hæc claritas in connexionione naturali unius cum alio, quantumvis impedibili à Deo. Talis est evidentia, quod ignis applicatus urat. Casu autem quo non urat, in tali suppositione non jungetur falsum cum evidentia, sed tantum inferetur, quod evidentia causet proportionatam sibi certitudinem, non majorem se, proportionata autem certitudo physicae evidentia, est certitudo naturalis, certum est autem naturaliter, quod ignis applicatus urat. *III. Evidentia est Metaphysica*, quæ est claritas omnem formidinem expellens, fundaturq; in connexionione extremorum ad eam necessaria, ut nec divinitus impediti possit, & sic non potest impediti à Deo, ne bis duo, sint quatuor.

QUÆRES III. An Evidentia Certitudinem, an Certitudo Evidentiam præsupponat.

Si sensus quæsit sit: an possit aliquid esse certum & tamen inevidens in hoc sensu certum est, posse aliquid esse certum, & non esse illud ipsum in se evidens, qualis est actus fidei. Si autem sensus quæsit sit, quod habeat rationem prioris Evidentiæ an Certitudo?

ASSERO. *Quod Evidentia habeat rationem prioris.* Ratio, tum quia scientia, de qua hic, est in ipsamet conclusione demonstrativa, & tamen conclusio præsupponit ante se, sicut præmissas, ita & Evidentiam illarum. Tum quia non ideo aliquid est evidens, quia est certum, sed ideo aliquid est certum, quia est evidens; Supple vel in se vel in aliquo antecedente. Tum quia, si certitudo non supponeret evidentiam, maxime actus fidei non supponeret eam, & tamen etiam is, præsupponit evidentiam motivorum credibilitatis ut alibi docetur, quæ Evidentia, in hoc discrepabit ab Evidentia Physica, quia evidentia motivorum credibilitatis, est non nisi moralis, Evidentia autem scientiæ, est Physica aut Metaphysica. Item Evidentia, quam supponit fides, est in alio assensu, nec refunditur in actum fidei. Evidentia autem in actu scientifico, ingreditur ipsummet actum. Regula autem universalis, per quam dignosci debeat; an in ipso actu certo includatur evidentia, hæc est, si res certo in se, vel per sua principia intrinseca cognoscatur.

Dices.